

Kooiman-Boendermaker Leerstoel voor Luther en de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme

Prof. dr. Sabine Hiebsch

WERKZAAMHEDEN 2023

- 1. Internationale samenwerking en netwerken**
- 2. Conferenties, expert meetings, lezingen**
- 3. Publicaties**
- 4. Onderwijs**
- 5. (Studie)begeleiding, promotiecommissies**
- 6. Organisatie en bestuurlijke taken**
- 7. Lidmaatschappen**
- 8. Media**

1. Internationale samenwerking en netwerken

- associate fellow HDC Center for Religious History, Vrije Universiteit Amsterdam,
<https://www.hdcvu.nl/fellows/associate-fellows>
- Co-editor *Arbeiten zur Historischen und Systematischen Theologie*, LIT Verlag, Berlin-London-Münster-Wien-Zürich,
<https://www.lit-verlag.de/publikationen/reihen/arbeiten-zur-historischen-und-systematischen-theologie/>
- contactpersoon binnen de TUU voor de Erasmus+ contracten met de MF Norwegian School of Theology, Religion and Society in Oslo (vanaf 2017) en de Justus-Liebig Universität Giessen, Institut für Evangelische Theologie (vanaf 2020). Beide contracten zijn op mijn initiatief en vanuit mijn internationale netwerk binnengebracht.
- The Sixteenth Century Society, Director Religion & Theology Track.
De Sixteenth Century Society organiseert de op een na grootste jaarlijkse internationale conferentie voor Early Modern Studies, met gemiddeld 500 à 750 conferentiebijdragen.
Als Director Religion & Theology Track beslis ik welke bijdragen worden geaccepteerd en ben ik verantwoordelijk voor de organisatie en samenstelling van de panels die over religie en theologie gaan. In 2023 waren er ruim 60 conferentiebijdragen in deze Religion & Theology track.
- The Sixteenth Century Society, Member of the Program Committee

- The Sixteenth Century Society, Council Member, Class of 2025 (2023-2025)
<https://www.sixteenthcentury.org/council>
- Member of the Advisory Board, Shared Churches in Early Modern Europe, University of Arizona, Division for Late Medieval and Reformation History,
<https://sharedchurches.arizona.edu/advisory-board>
- Lid van het netwerk European Academy on Religion and Society (EARS), op uitnodiging van de Vrije Universiteit,
<https://europeanacademyofreligionandsociety.com/>
- Lid van het Network for Early Modern Studies in North-Eastern Europe (MF Norwegian School of Theology, Religion and Society, Oslo, University of Oslo, Aarhus University, University of Copenhagen, University of Göteborg, University of Rostock, University of Hamburg, University of Turku, University of Helsinki, Theological University Utrecht, University of Latvia, University of Münster).
- Lid van het netwerk EPCOT – Eucharistic, political and cultural organizational transformations before, under and after the Reformation, LUMEN Centre, University of Aarhus.
- Lid expert panel ‘Theology and Religion Sciences’ van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen (FWO).

2. Conferenties, expert meetings, lezingen

3 maart–6 maart 2023:

Network for Early Modern Studies in North-Eastern Europe, expert meeting, Berlijn.

Paper: 'The Lutheran Netherlands, Part I'

11–13 mei 2023:

12th REFORC Conference, Leuven.

Paper: 'German Lutheran Influence on the Development of Dutch Lutheranism: A spatial Perspective'

Chair: The Reformations in Poland and their Impact in Europe

26–29 oktober 2023:

The Sixteenth Century Society, Conference, Baltimore

Paper: 'Dutch Lutheran Congregations as Early Modern Fundraisers'

Chair: Construction and Reception of History and Theology

16 november 2023:

Twentse School voor Theologie, Markelo

Lezing: 'Martin Luther: Reformator tussen Rome en Wittenberg'

27 november–29 november 2023:

Network for Early Modern Studies in North-Eastern Europe, expert meeting, Berlijn.

Paper: 'The Lutheran Netherlands, Part II'

3. PUBLICATIES

“Eerste ordinatie van lutherse predikantes in Polen”, *Woord en Dienst* 5 (2023): 14.

“Luthers in Washington D.C.,” column voor de rubriek *Lutherana Wereldwijd* in de *KBLS-Nieuwsbrief* jrg 6, nr. 15 (juli 2023): 6-7.

“Dutch Lutheran Women on the Pulpit: The History of Women’s Ordination in the Evangelical-Lutheran Church in the Netherlands,” *Church History and Religious Culture* 103, issue 3-4 (2023): 259-284.

“De Augustana Lutheran Church in Washington D.C.,” column voor de rubriek *Lutherana Wereldwijd* in de *KBLS-Nieuwsbrief* jrg 6, nr. 16 (december 2023): 6-7.

Recensie van Christine Kooi, *Reformation in the Low Countries 1500-1620* (Cambridge University Press, 2022), *Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis* 26, nr. 4 (december 2023): 161-162.

“Die ersten lutherischen Pfarrerinnen weltweit: Die Geschichte der Frauenordination in der lutherischen Kirche der Niederlande“, in *100 Jahre Theologinnenkonvent in Deutschland : Frauenordination - Pionierinnen - Konventsgeschichte(n)*, ed. M. Baumgarten, C. Schlarb (Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt), geaccepteerd.

Augustin Schmied, *“Fides implicita” - Stichwort einer Kontroverse. Ein Rückblick mit aktuellen Bezügen* (Berlin/Münster/London/Wien/Zürich: LIT, 2023), Reihe: *Arbeiten zur Historischen und Systematischen Theologie*, ab Band 22 herausgegeben von: Prof. Dr. Philipp David, Prof. Dr. Sabine Hiebsch, PD Dr. Volkmar Ortman, Band 30.

Arnold Führer, *Kollektiv schuldig? Ein Vergleich des Schuldverständnisses von Helmut Thielicke und Karl Jaspers unter Berücksichtigung des Begriffs der Grenzsituation* (Berlin/Münster/London/Wien/Zürich: LIT, 2023), Reihe: Arbeiten zur Historischen und Systematischen Theologie, ab Band 22 herausgegeben von: Prof. Dr. Philipp David, Prof. Dr. Sabine Hiebsch, PD Dr. Volkmar Ortman, Band 31.

Johnson Srigiri, *Time - Just the Tip of the Iceberg Discovering in Augustine's Corpus Temporality Arising from Cognitive Complexity* (Berlin/Münster/London/Wien/Zürich: LIT, 2023), Reihe: Arbeiten zur Historischen und Systematischen Theologie, ab Band 22 herausgegeben von: Prof. Dr. Philipp David, Prof. Dr. Sabine Hiebsch, PD Dr. Volkmar Ortman, Band 32.

4. ONDERWIJS

Bachelor:

1.

Bachelor 1 Kerkgeschiedenis (BT-KG1D), **2,1 EC** in een module van 5 EC.

Thema's van de colleges:

- Martin Luther en de ontwikkeling van zijn theologie tegen de achtergrond van zijn (laat)middeleeuwse wortels
- Wittenberg en het ontstaan van lutherse universiteiten
- kernmomenten en kernthema's uit Luthers theologie:
Luthers opvatting over de boete; Luther en de Schrift;
Luther en de joden
- ontstaan van het lutheranisme in de Nederlanden:
pragmatische tolerantie in de multireligieuze samenleving
- de module wordt afgesloten met een excursie naar luthers Amsterdam en colleges op locatie.

2.

Bachelor 2 Kerkgeschiedenis (BT-KG2D), **1 EC** in een module van 2,5 EC.

Thema's van de colleges:

- 1791-1952: twee lutherse kerken in Nederland
- het Algemeen Reglement (1818 en 1835)
- de Lutherse Wereldfederatie in de context van de internationale oecumene
- vrouwen in het ambt (1922/1926/1929/1958)

3.

Keuzevak (BT-MLJ), **5 EC**:

'Martin Luther en de joden: geschiedenis en actualiteit':

In dit keuzevak worden fragmenten van een tiental bronteksten van Luther en van enkele anderen gezamenlijk in de colleges in close text reading gelezen en besproken.

Master:

Alle mastercolleges werden ook door studenten van andere universiteiten gevolgd, onder andere van de PThU.

1.

Master Algemeen Kerkgeschiedenis (MAKG2.1), **3 EC** van een 6 EC module:

'Reformatoren aan het woord: kernteksten uit de Reformatie'.

Thema's van de colleges:

- teksten van Luther en van Katharina Schütz-Zell.

2.

Master Algemeen Kerkgeschiedenis (MAKG5.1), **6 EC** module:

‘De geschiedenis van het Nederlandse lutheranisme in de 16^e tot de 18^e eeuw in het multireligieuze landschap van de Lage Landen’.

- centraal staan schriftelijke bronnen en materiële cultuur uit het Nederlandse lutheranisme
- prof. dr. Czaika (MF: Norwegian School for Theology, Religion and Society, Oslo) en prof. dr. Bart Wallet (Universiteit van Amsterdam) zijn gastdocenten.
- de module wordt afgesloten met een excursie naar luthers Utrecht en colleges op locatie.

3.

Master Algemeen Identiteit, Ethiek en Samenleving, **1 EC** van een 6 EC module:

‘Maatschappelijk en professioneel handelen in het licht van een christelijke levens- en wereldbeschouwing’ (IES2).

Thema van de colleges:

- Luthers twee-rijken-leer in de context van zijn tijd en in de receptie in de 20^e eeuw.

4.

Master Theologie Predikant-Kerkgeschiedenis (MTP-KG2), **1,25 EC** van een 7,5 EC module.

Thema van de colleges:

- Het recht op verzet in Luthers theologie en in de receptie in de 20^e eeuw.

5.

Keuzevak (MA-KVML), 6 EC:

‘Sleutelteksten uit Luthers antropologie: Hoe staat de mens voor God?’

- Dit is een zelfstudiemodule, waarin bronteksten van
Luther – van verschillende genres – centraal staan.

5. (Studie)begeleiding, promotiecommissies

Promotor van Maarten Diepenbroek, “Martin Luther en de liturgische vernieuwingsbeweging in het Nederlandse lutheranisme”.

Begeleider van het post-doc onderzoek van dr. Theo Basoski, “Special days of prayer in the Year of disaster (1672) in the city of Groningen”.

Contactpersoon voor Daniella Goldfarb, promovenda aan Marquette University (Milwaukee/Wisconsin), tijdens haar verblijf in Kampen met de Advanced Theological Study Fellowship (mei-juni 2023).

1^e begeleider van de masterscriptie kerkgeschiedenis van Jelle Bakker, “De praktijk van het begraven van bevindelijk gereformeerde predikanten (1948-2010)”.

Lid van de promotiecommissie en opponent bij Harry Wendt, “Marten Micron (1522/23-1559) – Minor Prophet. His Reforming Ecclesiology in Van de weerdicheydt, nutheydt ende noodicheyt der christelicker vergaderinghen” (24 november 2023, Theologische Universiteit Utrecht).

6. Organisatie en bestuurlijke taken

23 maart 2023:

CDRS International Study Meeting over het thema: "Slavery in (church)historical perspective: Exegesis | Responsibility | Spirituality". Sprekers waren dr. Kyle Dieleman, Trinity Christian College, Palos Heights (Illinois), dr. Dienne Hondius (Vrije Universiteit Amsterdam) en prof. dr. Rose Mary Allen (University of Curaçao).

Coördinator onderwijs kerkgeschiedenis in de bachelor.

Programmaleider kerkgeschiedenis voor de Master Algemeen Kerkgeschiedenis en voor het vak kerkgeschiedenis in de Master Theologie Predikant.

Mentor voor de studenten in de Master Algemeen Kerkgeschiedenis en de studenten kerkgeschiedenis in de Master Theologie Predikant.

Begeleiding en ondersteuning van dr. Jan Klok bij zijn werk als beginnend docent kerkgeschiedenis: opbouw en planning van een college-reeks, schrijven van studiegidsteksten, maken van tentamenvragen, invulling van studieopdrachten etc.

Lid werkgroep 'Research track predikantsmaster' (hierin benoemd door het College van Bestuur)

Lid van de bestuurscommissie 'Onderzoeksprogramma 2024-2029' (hierin benoemd door het College van Bestuur).

Lid van de subcommissie 'Onderzoeksprogramma 2024-2029' en daarin verantwoordelijk voor het schrijven van de hoofdtekst van het nieuwe onderzoeksprogramma "Vulnerability & Hope", samen met collega

prof. dr. Hans Schaeffer. Hij vulde mijn voorstel van “Vulnerability” aan met het thema “Hope”.

Organisatie en leiding van de *Lutherstudiegroep* (door mij opgericht in 2004).

De studiegroep bestaat uit onderzoekers, promovendi, predikanten en studenten afkomstig uit de verschillende stromingen van de Protestantse Kerk in Nederland (luthers, Gereformeerde Bond, hervormd/gereformeerd), uit de Christelijk Gereformeerde Kerken en de Nederlandse Gereformeerde Kerken en vormt zodoende een afspiegeling van het protestantse kerkelijke landschap in Nederland. Op basis van close tekst reading en bespreking van teksten van Martin Luther wordt de oecumenische dialoog beoefend. Predikanten uit de Protestantse Kerk in Nederland kunnen voor hun deelname een certificaat krijgen dat meetelt voor de permanente educatie.

7. Lidmaatschappen

Redactievoorzitter *Tijdschrift voor Nederlandse Kerkgeschiedenis*

Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis

Senior lid NOSTER

LNVH (Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren)

The Sixteenth Century Society

Verein für Reformationsgeschichte

Luther-Gesellschaft

REFORC (Reformation Research Consortium)

Renaissance Society of America

American Society for Church History

Society for Reformation Research

EARS (European Academy on Religion and Society)

8. Media

Overname van het artikel “Eerste ordinatie van lutherse predikantes in Polen”, *Woord en Dienst* 5 (2023): 14 op de site van [theologie.nl](https://www.theologie.nl/eerste-ordinatie-van-lutherse-predikantes-in-polen-woordendienst/):
<https://www.theologie.nl/eerste-ordinatie-van-lutherse-predikantes-in-polen-woordendienst/>

Reformatorisch Dagblad (13 april 2023), “Theologie in Twente terug op de kaart”, Bastiaan van Soest.

Elkkwartaal 23, nr. 2 (juni 2023): 18-19, “Sabine Hiebsch herbenoemd op leerstoel Lutherana”.

Elkkwartaal 23, nr. 3 (september 2023): 21, “De synode bijeen... presentatie prof. dr. Sabine Hiebsch”

“Wie was Maarten Luther?”, bijdrage voor de website van de Protestantse Kerk in Nederland, rubriek “Verdieping” (23 oktober 2023):
<https://protestantsekerk.nl/verdieping/wie-was-maarten-luther/>

Nederlands Dagblad (30 oktober 2023): “Zou Maarten Luther blij zijn met Hervormingsdag? De feiten achter een oer-protestantse herdenkingsdag”, Rick Moeliker.

±17.000 views op LinkedIn voor 11 bijdragen in 2023.